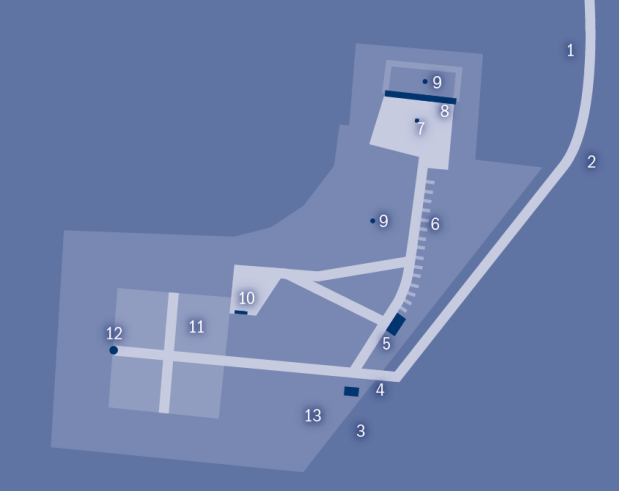
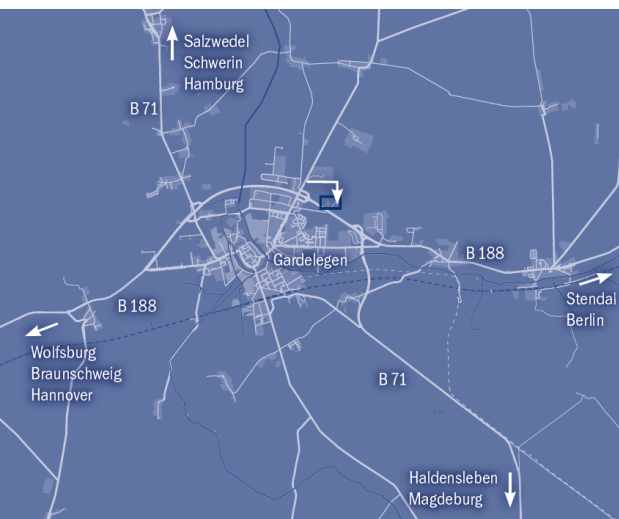

Teren miejsca pamięci | 1 Droga dojazdowa | 2 Przystanek autobusowy: autobus miejski na żądanie (połączenie do Gardelegen) | 3 Parking | 4 Wejście | 5 Była hala informacyjna | 6 Pomnik „Kamienie narodów” | 7 Posąg z brązu | 8 Mur pamięci, wzniesiony w 1953 roku | 9 Znicze | 10 Amerykańska tablica cmentarna, ustawiona w 1945 roku (kopia) | 11 Cmentarz honorowy | 12 Kamień Pamięci, ustawiony w 1946 roku | 13 Miejsce przyszłego centrum dokumentacji i obsługi zwiedzających

Dojazd | samochodem | B 71 Salzweil-Magdeburg | B 188 Wolfsburg-Stendal | od Gardelegen drogowskazy | **pociąg** | z Hannoveru/Brunswicku: przez Wolfsburg | z Berlina/Magdeburga: przez Stendal | **autobusem** | „Altmark-Heide-Express” Magdeburg-Salzweil (linia 100) | z dworca Gardelegen autobus miejski na żądanie (linia 2)

Widok na cmentarz honorowy na miejsce pamięci. (Stiftung Gedenkstätten Sachsen-Anhalt)

Miejsce Pamięci Stodoła Isenschnibbe Gardelegen

Polski

Miejsce Pamięci

An der Gedenkstätte 1 | 39638 Gardelegen | Niemcy

Kontakt

Gedenkstätte Feldscheune Isenschnibbe Gardelegen
Stiftung Gedenkstätten Sachsen-Anhalt
c/o Hansestadt Gardelegen
Rudolf-Breitscheid-Str. 3 | 39638 Gardelegen | Niemcy
Tel: +49 (0)3907- 716 176 | Fax: +49 (0)3907- 716 111
Mail: info-isenschnibbe@stgs.sachsen-anhalt.de
Web: www.stgs.sachsen-anhalt.de
[f](https://www.facebook.com/IsenschnibbeBarnMemorialGardelegen) /Isenschnibbe Barn Memorial Gardelegen
[@gfi_gardelegen](https://www.instagram.com/gfi_gardelegen)

Godziny otwarcia

Miejsce pamięci jest dostępne dla wszystkich do zmroku. Po uprzedniej rezerwacji można je zwiedzać z przewodnikiem.

Darowizny

| Stiftung Gedenkstätten Sachsen-Anhalt
IBAN: DE74 8100 0000 0081 0015 16 | BIC: MARK DE F1810 | Deutsche Bundesbank
Tytuł przelewu: „Spende Isenschnibbe Gardelegen”

Stopka wydawnicza

Wydawca: Stiftung Gedenkstätten Sachsen-Anhalt
(Fundacja Miejsce Pamięci Saksonii-Anhalt), 1 wydanie 2015
Skład: behnelux gestaltung, Halle (Saale)
Opracowanie graficzne: behnelux gestaltung, Halle (Saale), www.openstreetmap.org

**STIFTUNG GEDENKSTÄTTEN
SACHSEN-ANHALT**

Po masakrze, 22 kwietnia 1945 roku: Na polecenie Amerykanów, mieszkańcy miasta Gardelegen przenoszą zwłoki ofiar ze stodoły na cmentarz.
(Philip R. Mark, National Archives Washington)

Aliancka tablica, z regulaminem cmentarza honorowego, wzniesiona w 1945 roku, kopia. (Andreas Froese-Karow, Stiftung Gedenkstätten Sachsen-Anhalt)

Uczniowie z Gardelegen podczas całodziennego projektu.
(Andreas Froese-Karow, Stiftung Gedenkstätten Sachsen-Anhalt)

Miejsce Pamięci Stodoła Isenschnibbe Gardelegen przypomina o masakrze z 13 kwietnia 1945 roku, popełnionej w stodole polnej, gdzie kilka tygodni przed zakończeniem wojny zamordowano 1016 więźniów obozów koncentracyjnych.

Masakra

Na początku kwietnia 1945 roku oddziały SS, uciekając przed zbliżającymi się wojskami amerykańskimi, opróżniły obóz koncentracyjny Hannover-Stoecken, filię obozu koncentracyjnego w Neuengamme, oraz kilka podobozów KL Mittelbau położonych w górach Harcu. Tysiące więźniów miały zostać przewiezione w okolice Gardelegen kolejną. W miejscowościach Mieste i Letzlingen doszło do niezaplanowanego postoju: transport utknął w miejscu. Esesmani zmusili więźniów do marszu na piechotę w śmiertelnym korowodzie w kierunku Gardelegen. Wielu uczestników tego marszu śmierci zmarło po drodze z chorób i z wycieńczenia, inni stracili życie wskutek nieludzkiego traktowania lub zostali zamordowani po drodze przez strażników.

Pierwszym celem marszu śmierci była tzw. Remonteschule, stare koszary wojskowe w Gardelegen. Strażnicy dopędzili tam więźniów 12 i 13 kwietnia 1945 roku, a następnie umieścili ich w stajniach i w hali jeździeckiej. Wieczorem 13 kwietnia 1945 roku zmusili ich do dalszego marszu na piechotę w stronę pobliskiej stodoły, stojącej na polu należącym do majątku Ischenibbe na obrzeżach miasta. Przy udziale członków wermachtu, R.A.D. (Służby Pracy Rzeszy), volkssturmu i innych nazi-

stowskich organizacji zapędzili więźniów do stodoły, zaryglowali jej wrota i podpalili klepisko budynku pokryte słomą, którą przedtem polali benzyną. Więźniowie próbujący uciekać z płonącej stodoły zostali zastrzeleni. Tylko niewielu udało się umknąć przed tą planową masakrą, która trwała do późnej nocy.

Następnego dnia do Gardelegen dotarły oddziały amerykańskie. Odkryły miejsce zbrodni i udaremniły próbę zatarcia jej śladów, podjętą przez ugrupowania sprawców zaangażowanych w dokonanie morderstwa, miejskie oddziały straży pożarnej i Techniczne Służby Ratownicze, które rozpoczęły już kopanie dołów, aby bez żadnego oznakowania zakopać ciała pomordowanych.

Na polecenie generała Franka A. Keatinga, naczelnego dowódcy 102 dywizji piechoty Stanów Zjednoczonych, męscy mieszkańcy miasta przeprowadzili ekshumację zwłok i urządzili godny pogrzeb pomordowanym. Na rozkaz generała niedaleko stodoły założono cmentarz dla ofiar tego zabójstwa, które pochowano w pojedynczych mogiłach oznaczonych białymi krzyżami. Prace pogrzebowe trwały wiele dni. Tylko 305 z 1016 ofiar morderstwa dało się zidentyfikować. Inni spoczywają w mogiłach oznaczonych napisem „Nieznany”. Na cmentarzu ustawiono tablicę informującą o tym, że kwatery z grobami została oficjalnie mianowana honorowym cmentarzem wojskowym. Zobowiązywała ona także mieszkańców miasta do zachowania pamięci o pomordowanych i do dbania o miejsce ich spoczynku. Akty wandalizmu miały być karane przez aliancką administrację wojskową.

Miejsce Pamięci

Po założeniu Niemieckiej Republiki Demokratycznej (NRD), na początku lat 50tych, na polecenie rządzącej Niemieckiej Partii Jedności (Sozialistische Einheitspartei Deutschlands, SED) z pozostałości po ścianach stodoły wzniesiono w jej bezpośrednim sąsiedztwie mur pamięci. W następnych latach powstało tu miejskie miejsce pamięci i przestrogi, prowadzone w duchu antyfaszystowskiej kultury pamięci obowiązującej w NRD. Dwa płonące znicze, mównica, maszty z flagami i „kamienie Narodów” w decydujący sposób zmieniły jego wygląd. Miejsce zbrodni stało się miejscem masowych manifestacji. Wymuszona państwowymi dekretemi pamięć o ofiarach uczyniła z wszystkich zamordowanych więźniów obozów koncentracyjnych komunistycznych działaczy ruchu oporu. Aż do końca istnienia NRD oficjalna wersja historii czciła pamięć jedynie owej grupy więźniów.

Po zjednoczeniu Niemiec miejsce pamięci pozostawało nadal pod zarządem miasta hanzeatyckiego Gardelegen. 1 maja 2015 roku stało się częścią Fundacji Miejsc Pamięci Saksonii-Anhalt. Dzięki temu pojawiły się nowe szanse rozwoju: dotychczasowy otwarty teren zostanie przekształcony w nowoczesne miejsce pamięci i historii wyposażone w centrum dokumentacji i obsługi zwiedzających oraz stałą wystawę historyczną i będzie oferować program edukacyjny dla młodzieży szkolnej i dorosłych. Miasto Gardelegen także w przyszłości będzie dbało o cmentarz honorowy.